

Slordige hersenen

Hersenen van mensen verschillen subtiel van elkaar. Net als hun gezichten, net als hun vingerafdrukken. Bij plaatjes in medische handboeken staan weliswaar trotse pijlen richting 'het taalcentrum' of 'het geheugen voor geuren', maar kenners weten dat dergelijke plaatjes een soort gemiddelde zijn van de rommelige gegevens die de hersenbeelden van echte mensen opleveren. Dat gemiddelde is het normaalbeeld. Een droom. Een functionele droom, daar niet van – een hersenchirurg weet op grond van het plaatje wel zo ongeveer waar te opereren – maar echte hersenen zijn altijd slordiger, schever, dan de supernormale hersenen van het plaatje.

De afgelopen jaren heb ik veel hersenwetenschappers gesproken over hersenafwijkingen en geestelijke stoornissen. Met de woorden 'normaal' en 'abnormaal' kunnen ze niet veel. Ze gebruiken die woorden wel, maar als je goed luistert bedoelen ze eigenlijk: 'naar verwachting' of 'afwijkend'. Ik moest goed begrijpen dat ze alleen iets konden zeggen over wat al dan niet gebruikelijk is op grond van de statistieken. Hoe je eventuele afwijkingen van het gebruikelijke vervolgens waardeert – tja, daar gingen zij niet over. Zij spraken geen moreel oordeel uit. Wat normaal is, bepaalt de maatschappij. En zo is dat natuurlijk. Een wetenschapper zoekt patronen, normaalverdelingen. Verder bedoelen ze niets met dat woord normaal.

Zodra mensen met elkaar samenleven, als burgers, collega's en buurtgenoten, neemt het woord normaal een heel andere kleur aan. Daar klinkt opeens het *normerende* van normaal in volle hevigheid door. Normaal betekent hier niet gebruikelijk, maar wenselijk. Je kunt maar beter normaal zijn want dan loopt het maatschappelijk verkeer een stuk soepeler. En dat is fijn, zowel voor de maatschappij als voor jou. Hier ben ik van twee harten. In theorie hou ik van het ontregelende, creatieve, bevrijdende dat uit kan gaan van abnormaliteit. Maar in mijn dagelijkse doen kom ik eigenlijk niet graag voor verrassingen te staan. Mijn verlies misschien - tja sorry hoor, ik heb even geen tijd om me open te stellen voor het niet normale. Trouwens, op de momenten dat je zelf je eigen abnormaliteit niet kunt verbloemen is het vaak maar een schrale troost om te bedenken dat je de burgerij zo creatief ontregelt. Nee, in de maatschappelijke sfeer ben ik liefst zo normaal mogelijk. Dan ben ik lekker anoniem. De anonimiteit van het normale gunt mij het meeste vrijheid.

Hoe anders staan de zaken ervoor in de sfeer van de intimiteit! Daar is iedereen uniek en niemand normaal. Anderen mogen jouw kind, vriend of partner dan nog zo saai en doorsnee vinden, jouw betrokken blik merkt feilloos het uitzonderlijke in de ander op. Al diegenen met jouw eigen nestgeur zijn vanzelfsprekend uitzonderlijk. Maar ook sommige jou vreemde mensen hebben een enorm talent om spontaan zo'n betrokken, intieme blik uit te lokken. Zij creëren een sfeer die hun eventuele statistisch afwijkende of maatschappelijk abnormale trekjes heel snel doet vergeten. Zij zijn dan alleen nog maar buitengewoon. Mooie mensen zijn dat. Eigenlijk bedrijven ze pure alchemie: ze maken uitzonderlijk wat (niet) normaal is.

© Marjan Slob, 2009. Geschreven voor de tentoonstelling *Niet Normaal in de Beurs van Berlage*.